

Проект «БАРОМЕТР ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ: інформаційна та адвокасі кампанія»

Барометр земельної реформи

Кредитування сільськогосподарських виробників

Випуск №17/2013 (березень 2013)

Автори

Ірина Федець
fedets@ier.kiev.ua

Інститут економічних досліджень та політичних
консультацій
Проект «Барометр земельної реформи»

Вул. Рейтарська 8/5 А, 01034 Київ
Тел. (+38044)235-6485, 278-6360

Це дослідження випускається Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні. Проведення цього дослідження стало можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст дослідження є винятковою відповідальністю Інституту економічних досліджень та політичних консультацій та не обов'язково відображає погляди USAID, Pact або уряду США. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього дослідження у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.

Для поповнення обігових коштів, здійснення довгострокових капіталовкладень і навіть для того, щоб погасити борги чи виплатити заробітну плату, с/г виробники залучають кредитні кошти. Опитування в рамках проекту «Барометр земельної реформи» показало, що джерелами кредитів для с/г підприємств частіше виступають банки, тоді як фермери порівняно більше покладаються на родичів чи знайомих. Банки здебільшого надають необхідну суму коштів, проте буває, що відмовляють в кредитуванні або надають меншу суму, ніж потрібно с/г виробникам. С/г підприємства беруть більші за обсягом кредити, ніж фермери, але відсоткові ставки суттєво не відрізняються.

Попередні дослідження показують, на які цілі с/г виробники залучають кредити. За даними опитування Центру соціальних експертиз 2010 року, с/г виробники здійснювали позики, як правило, для поповнення обігових коштів та для довгострокових капіталовкладень. Рідше запозичення використовувалися для виплати заробітної платні та з метою перекредитування. За даними цього ж дослідження, більшість с/г виробників (82,7%) не планували брати кредити.

Опитування в рамках проекту «Барометр земельної реформи» дозволило дізнатися про джерела кредитних коштів для с/г виробників та розміри, терміни і відсоткові ставки кредитів. Також опитування висвітлює, якою є реакція банків на звернення по кредити від с/г виробників.

За даними опитування, фермери частіше від представників інших с/г підприємств говорять, що не мають потреби в кредитних коштах (див. Рис. 1). Проте як перші, так і останні у випадку потреби звертаються по кредити до банків та до неформальних джерел: родичів чи знайомих. При цьому фермери частіше від с/г підприємств залучають неформальні джерела, а с/г підприємства більше позичають кошти у банків. Варто відзначити, що третина опитаних с/г підприємств мають історію запозичень – вони брали кредити у банку і раніше.

Більшості с/г виробникам, які зверталися по кредит до банку, банки надавали необхідну суму у повному обсязі (64,9%). 13,5% повідомляють про те, що були випадки як отримання кредиту, так і відмови банку, а ще 13,5% отримали меншу суму, ніж було необхідно. Відмовили в кредиті банки 8,1% с/г виробникам.

Середня сума кредиту с/г підприємств (379286 грн.) перевищує середню суму кредиту, який отримали фермери (147800 грн.). Відсоткові ставки суттєво не відрізняються: у фермерів це – 21,3%, а в інших с/г виробників – 19,8%. Середній термін кредиту довший у фермерів за рахунок того, що деякі з них брали кредити терміном на 10 та 15 років (див. Табл. 2). А найпоширеніший термін кредитування як фермерів, так і с/г виробників – 36 місяців.

У підсумку, фермери залучають кредити меншого обсягу, ніж інші с/г виробники. Однак терміни кредитування фермерів дещо більші через те, що деякі з них сягають 10 або 15 років. За кредитами с/г виробники звертаються як до банків, так і до неформальних джерел – власних родичів чи знайомих. Особливо значущою є частка неформальних джерел для фермерів. Банки, як правило, видають кредити с/г виробникам, проте деколи відмовляють або позичають меншу суму, ніж потрібно останнім.

Рис. 1. Куди звертаються с/г виробники по кредити, %

Джерело: власні дані

Табл. 1. Сума, відсоткові ставки та терміни кредитування с/г виробників, %

	Фермери	Інші с/г виробники
Середня сума кредиту	147 800 грн.	379 286 грн.
Середній відсоток кредиту	21,3%	19,8%
Середній термін кредиту	43,7 міс.	36 міс.

Джерело: власні дані